

עיריית נתניה - רישוי עסקים והפיקוח עליהם

מבוא

בחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) נקבע, כי שר הפנים רשאי לקבוע בצווים אלו עסקים יהיו טעוני רישוי ולהגדירם, כדי להבטיח קיום המטרות שקבע החוק. עוד נקבע, שהוצאת הצווים טעונה התייעצות עם השר הנוגע מבחינת המטרה: הבטחת איכות נאותה של הסביבה ומניעת מיפגעים ומיטרדים - השר לאיכות הסביבה; מניעת סכנות לשלום הציבור והבטחה מפני שוד והתפרצות - שר המשטרה; הבטחת בטיחות של הנמצאים במקום העסק או בסביבתו - שר העבודה והרווחה; מניעת סכנות של מחלות בעלי-חיים ומניעת זיהום מקורות מים בחומרי הדברה, בדשנים או בתרופות - שר החקלאות; הבטחת בריאות הציבור, לרבות תנאי תברואה נאותים - שר הבריאות. קיום הדינים הנוגעים לתיכנון ולבנייה ולשירותי כבאות - תחומים שבסמכותו של שר הפנים ועל-כן אין לגביהם, כמובן, חובת התייעצות.

שר הפנים השתמש בסמכותו על-פי החוק, והוציא צווים שקבעו את העסקים טעוני הרישוי. האחרון שבהם הוא צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה-1995 (להלן - צו הרישוי). בצו הרישוי פורטו העסקים טעוני הרישוי לפי מטרות הרישוי העיקריות שלהם.

בחוק נקבע, כי רשות הרישוי לעסק טעון רישוי בתחום רשות מקומית היא ראש הרשות המקומית או מי שהוא הסמיכו לכך. על-פי החוק לא תיתן רשות רישוי-לעסק טעון רישוי, אלא אם כן ניתן לכך אישור (להלן - אישור מוקדם) מטעם השר או השרים, שעמם נעשתה ההתייעצות בקשר לקביעתו של עסק כעסק טעון רישוי בצו הרישוי (להלן - הרשויות המאשרות). הבקשה לרישוי-עסק תוגש לרשות הרישוי, וזו - אם לא החליטה לדחותה, תעבירנה לרשויות המאשרות לקבלת אישורן המוקדם.

עוד נקבע בחוק, כי רשות הרישוי והרשויות המאשרות רשאיות להתנות את הרישוי או האישור, לפי העניין, בתנאים מיוחדים שיש לקיימם (לפני שיינתן הרישוי או אחרי שכבר ניתן), והעשויים לקדם את מטרת הרישוי; הן רשאיות להוסיף תנאים לרישוי שניתן, אם הן רואות שיש בכך צורך לשם קידום אחת או יותר ממטרות הרישוי.

לרוב סוגי העסקים הרישוי הינו לצמיתות (כל עוד רשות הרישוי לא ביטלה אותם), ואילו סוגים מעטים של עסקים, בעלי רגישות מבחינה תברואתית או בטיחותית, טעונים רישוי תקופתי.

בהיבטים השונים של רישוי עסקים והפיקוח עליהם עסקו בעירייה מיספר גופים: מחלקת רישוי עסקים, מחלקת איכות הסביבה והיחידה לפיקוח תברואה, שפעלו במיסגרת האגף לאיכות הסביבה והתברואה של העירייה; הרופא הווטרינרי שמחלקתו - המחלקה הווטרינרית - פועלת במיסגרת האגף לפיקוח

עירוני; הוועדה המקומית לתיכנון ולבנייה נתניה; מחלקת הפיקוח על הבנייה במינהל ההנדסה העירוני. בהליכי רישוי והפיקוח השתתפו גם גופים שמחוץ לעירייה: הרשויות המאשרות ואיגוד ערים (איזור נתניה) שירותי כבאות (להלן - רשות הכבאות). הגופים האמורים - הן אלה שבתוך העירייה והן אלה שמחוצה לה - היו אמורים לקבוע לעסקים את התנאים המוקדמים שעליהם לקיים לצורך קבלת הרישיון וכן את התנאים שעליהם לקיים כל משך פעילותם. כמו-כן על גופים אלה לפקח על קיום התנאים האמורים, הן לפני מתן רישיון-העסק והן לאחר מתן הרישיון - הכל בהתאם לחוק ובהתאם לתקנות ולצווים שהותקנו על-פיו.

בשנת 1996 בדק משרד מבקר המדינה בעירייה את הליכי רישוי העסקים והפיקוח עליהם, תוך בחינת פעילותם של הגופים דלעיל. בחודשים יולי-אוגוסט 1997 נערכה בדיקת מעקב; חלק מהממצאים עודכנו לדצמבר 1997.

סידרי מינהל

א. נהלים ותדריכים

לא נמצאו בעירייה נהלים כתובים לגבי הנושאים הבאים: הגדרת התפקידים והסמכויות של העוסקים ברישוי עסקים והפיקוח עליהם וכן סידרי עבודתם, לרבות יחסי הגומלין ביניהם, המועדים לביצוע המטלות השונות, המעקב והבקרה. מאז ינואר 1996 הועברה היחידה לפיקוח תברואי (ראה להלן פרק "תיפקוד היחידה לפיקוח תברואי") מהאגף לאיכות הסביבה למחלקת רישוי עסקים. במיסגרת שינוי כפיפות היחידה הוגדרו תפקידיה ותפקידי עובדיה ונקבעו סידרי עבודתם. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, שעליה להכין נהלים כתובים בהם יוגדרו התפקידים, הסמכויות וייקבעו סידרי העבודה גם של יתר היחידות המעורבות ברישוי עסקים והפיקוח עליהם.

ב. מאגר מידע על עסקים טעוני רישוי

במחלקת רישוי עסקים היו נתונים רק לגבי עסקים שהגישו בקשה לרישיון-עסק, אך לא היו נתונים על כלל העסקים טעוני הרישוי שפעלו בעיר, לרבות אלה שלא הגישו בקשה לרישיון-עסק. על-פי נתונים חלקיים שרוכזו על-ידי יחידת הפיקוח התברואי, לבקשת עובדי משרד מבקר המדינה, פעלו בתחום העירייה, בנובמבר 1995 כ- 1,050 עסקים טעוני פיקוח תברואי. על-פי נתוני מחלקת הגבייה פעלו בעיר, בתחילת שנת 1995, כ- 6,250 עסקים.

הביקורת העלתה, כי מחלקת רישוי העסקים ויחידת הפיקוח התברואי לא ניצלו את מאגר המידע שבמחלקת הגבייה, כדי לברר אילו מהעסקים שפרטיהם מצויים במחלקת הגבייה הם טעוני רישוי ולאכוף עליהם את הוראות החוק.

הביקורת בחרה, באקראי, מתוך מאגר המידע הממוחשב של מחלקת הגבייה 64 עסקים חייבי ארנונה. נמצא, כי 40 מהם (62%) היו חייבים ברישיון-עסק והיו טעונים פיקוח תברואי, אך לא הופיעו ברשימות העסקים של היחידה לפיקוח תברואי.

משרד מבקר המדינה הבהיר לעירייה, שעליה לנצל את כל המידע שברשותה, כדי להקים מאגר נתונים מעודכן לגבי כל העסקים טעוני הרישוי שבתחומה, ובכך להבטיח פיקוח עליהם. קיומו של מאגר כזה גם יאפשר לעירייה לתכנן את העבודה ולחלקה בין העובדים בצורה מיטבית.

ג. כרטסת רישוי עסקים

עד לסוף 1994 נוהלה במחלקת רישוי עסקים כרטסת עסקים ידנית. הביקורת העלתה, כי הכרטסת לא נוהלה לפי שיטה אחידה, אלא לעיתים לפי סוג העסק, לעיתים לפי שם העסק, ולעיתים לפי שם בעל העסק או שם המנהל. חוסר האחידות היקשה על איתור כרטיסי עסק. יצויין, שחלק מכרטיסי המיפעלים שבכרטסת היו מסודרים לפי שמות מנהלי המיפעל או בעליו בעת פתיחת התיק. מאחר שבמרוצת השנים השתנו מנהלי המיפעל ובעליו, ואילו הכרטסת לא עודכנה, לא ידעו עובדי המחלקה כיצד לאתר את התיקים או את המיסמכים הדרושים. עוד העלתה הביקורת, כי לגבי תיקי עסקים שבטיפול לא נרשם בכרטסת מי המטפל או בידי מי התיק, וגם זה היקשה על איתור התיקים.

מיספר פעמים בשנת 1996 ביקשו עובדי משרד מבקר המדינה לעיין בבקשות לרישיון-עסק ובתיקי עסקים, אך עובדי המחלקה לא הצליחו לאתר חלק מהם, וחלק אותרו רק לאחר כשבועיים עד חודש; הסיבה העיקרית לכך הייתה, כאמור, העדר כרטסת מעודכנת המנוהלת בשיטה אחידה והמכילה את כל הפרטים הדרושים.

ד. מערכת ממוחשבת לרישוי עסקים

בראשית שנת 1995 הוקמה בעירייה מערכת ממוחשבת לניהול נושא רישוי עסקים על-ידי שירות עיבודים ממוכנים של החברה לאוטומציה במינהל השלטון המקומי בישראל בע"מ (להלן - החברה לאוטומציה). המערכת שימשה מאגר מידע: לבקשות לרישיונות-עסק ולבקשות לחידוש רישיונות-עסק שהוגשו למן שנת 1995; להפקת הפניות לרשויות המאשרות לשם מתן אישור מוקדם לרישיון-עסק לגבי העסקים שהגישו את הבקשות האמורות ולהפקת רישיונות-העסק.

הביקורת העלתה, כי הפעלת המערכת הממוחשבת לא לוותה בהכשרת עובדי מחלקת רישוי עסקים לשימוש בה. עובדת מטעם החברה לאוטומציה טיפלה במערכת, הקלידה נתונים למחשב והפיקה את הפניות לרשויות המאשרות ואת רישיונות-העסק. עובדי המחלקה לא ידעו להשתמש במערכת הממוחשבת, ולכן הם לא ערכו

בקרה על הנתונים שהוקלדו למערכת, לא הפיקו דוחות כלשהם מהמערכת וממילא גם לא ניצלו את המידע הממוחשב לצורכי עבודתם. בבדיקת המעקב נמצא, כי לא חל שינוי במצב המתואר לעיל.

בבדיקת הנתונים הקיימים והמופקים ממאגר הנתונים הממוחשב הועלה, כי לא ניתנו קודים לסוגי העסקים השונים, וכי הגדרות העסקים בחלק מהמיקרים לא היו מקיפות דיין כדי לכלול בהן את כל העסקים מאותו סוג תחת סיווג אחד. כתוצאה מכך, היו במיקרים רבים קשיים באיתור כל העסקים מסוג מסויים. במיקרים רבים היה שם בעל העסק או מנהלו, כפי שהוא נרשם אצל התברואנים ביחידה לפקוח תברואי, שונה מהרשום במאגר הנתונים הממוחשב. בדוחות המחשב שהופקו על העסקים חסרו נתונים כמו כתובת העסק ושם בעל העסק. היעדר מידע זה מקשה כמובן על איתור העסקים.

משרד מבקר המדינה הצביע בפני העירייה, כי עליה להכשיר את עובדיה לשימוש במערכת הממוחשבת, וכי עליה להתאים את תוכנת המערכת לצרכיה ולעדכן את הנתונים שבמערכת הממוחשבת.

רישוי עסקים

א. רישוי עסקים חדשים בשנים 1994 ו-1995.

בנושא רישוי העסקים שבתחום העירייה עסקה מחלקת רישוי עסקים. המחלקה ריכזה את הטיפול במתן רישיונות-לעסקים טעוני רישוי ועקבה אחר קבלת האישורים המוקדמים על תנאיהם מאת הרשויות המאשרות. כאמור, עד סוף שנת 1994 היה הטיפול בנושא ידני, ובשנת 1995 הופעלה מערכת ממוחשבת.

לפי נתוני מחלקת רישוי עסקים, הוגשו לעירייה בשנים 1994 ו-1995: 1387 - 335 בקשות לרישיון-עסק, כסדר השנים.

בבדיקת משך זמן הליך הרישוי לגבי 36 בקשות לרישיון-עסק שהוגשו בשנת 1994, שנבחרו באקראי, הועלה, כי הוא נמשך בין ארבעה חודשים עד שנתיים. מרבית הבקשות (75%) טופלו במשך תקופה שבין שישה חודשים לבין 18 חודשים, ומחציתן במשך 12-18 חודשים - תקופה ארוכה מדי לרישוי עסק.

בבדיקת הסיבות למשך הזמן הארוך בו טופלו הבקשות לרישיון-עסק בשנת 1994, הועלה, כי תקופת הטיפול ב- 36 הבקשות האמורות אצל כל אחד מהגופים שאליהם הועברו הייתה כלהלן: באגף ההנדסה - מחודש עד שישה חודשים; במחלקת הפיקוח התברואי שבעירייה - בין מחצית החודש לבין ארבעה חודשים; במחלקה הווטרינרית - תקופה שלא עלתה על חודשיים; במשרד הבריאות - תקופה שלא עלתה על חודש ימים; במשטרה - בין חודש לבין שמונה וחצי חודשים; במשרד

לאיכות הסביבה - בין חודש אחד לבין שלושה וחצי חודשים. נמצא, כי הבקשות לא הועברו לגופים האמורים בו זמנית, אלא הועברו מגוף אחד למישנהו לאחר סיום הטיפול בכל גוף, וכתוצאה מכך התארכה תקופת הטיפול. עוד העלתה הביקורת, כי מחלקת רישוי עסקים לא נהגה לעקוב אחר משך זמן הטיפול של הגופים שהבקשות הועברו לטיפולם, ולא נקטה מצידה בכל יוזמה לזרו את הליכים, כשהטיפול נמשך זמן רב מדי.

בשנת 1995, עם הפעלת המערכת הממוחשבת, העבירה מחלקת רישוי עסקים בו זמנית את הבקשות לרישיון-עסק לאישור המחלקות בעירייה והרשויות המאשרות. עם זאת, מבין 335 הבקשות לרישיון-עסק, שהוגשו בשנת 1995, הסתיים הטיפול באותה שנה רק ב- 115 בקשות, ואילו 220 בקשות - שני שליש - היו עדיין בטיפול בראשית 1996. בבדיקת 103 מהבקשות לרישיון-עסק, שהוגשו למחלקת רישוי עסקים בחודשים ינואר ופברואר 1995, הועלה, כי בפברואר 1996 טרם הסתיים הטיפול ב- 46 מהבקשות (45%), דהיינו, שנה ומעלה ממועד הגשתן.

בעירייה לא היה תיעוד על הסיבות למשך הזמן הארוך בו טופלו הבקשות בשנת 1995. גם ניתוח משך זמן הטיפול בגופים השונים לצורך האישור הפך בלתי אפשרי, וזאת משום שבקשות שהטיפול בהן הסתיים הוחזרו למחלקה, ושם מחקה הקלדנית, בניגוד לכללי רישום מקובלים במאגרי מידע, את תאריכי העברת הבקשה על-ידי העירייה לגופים השונים לאישור מוקדם; במקומם היא הקלידה למחשב את תאריך סיום הטיפול. בעיקבות הערות עובדי משרד מבקר המדינה, הפסיקה הקלדנית, ביולי 1996, למחוק את תאריכי העברת הבקשות לגופים האמורים, ורשמה את מועד סיום הטיפול בשדה נפרד שיועד לכך.

ב. תנאים לרישיונות-עסק

הרשויות המאשרות נהגו להתנות את אישורן לרישיון-עסק בתנאים מיוחדים - הכל לפי סוג העסק - במגמה להבטיח את קיום מטרת הרישוי שעל הבטחתה הם מופקדים. החובה לוודא שהושגו שתי המטרות - קיום הדינים הן בנוגע לתיכנון ולבנייה והן בנוגע לשירותי כבאות-מוטלת ישירות על רשות הרישוי.

בבדיקת פעולות רשות הרישוי, כדי לוודא שדינים אלו אכן כובדו, הועלו הממצאים הבאים:

(1) קיום הדינים הנוגעים לתיכנון ולבנייה

כאמור, מאחר שעל-פי החוק אחת ממטרות הרישוי היא להבטיח קיום הדינים הנוגעים לתיכנון ולבנייה, על רשות הרישוי לבדוק, בראשית הליכי הרישוי, אם במיבנה שבו ינוהל העסק המבוקש מקוימות הדרישות הכלולות בדיני התיכנון והבנייה.

בדיקת המיבנה, שבו ינוהל עסק טעון רישוי, על-ידי מחלקת הפיקוח על הבנייה, היא אחת הבדיקות שהעירייה אמורה לערוך עוד לפני מתן רישיון-עסק. אם נמצאו בבדיקות חריגות בנייה, הועבר דיווח ללישכה המשפטית; ולאחר שזו ציינה, על-גבי הדיווח, אם ננקטו הליכים משפטיים בעיקבות החריגות שנמצאו, הוא הועבר לרשות הרישוי.

בבדיקת 36 בקשות לרישיון-עסק, שהוגשו בראשית שנת 1994, שנבחרו באקראי, נמצא, כי ב- 27 מיקרים (78%) איתרה מחלקת הפיקוח על הבנייה, במיבנה שבו עתיד העסק להתנהל, בנייה ללא היתר או תוך חריגה מתנאי ההיתר, או חוסר תיאום בין העסק המבוקש לבין תוכנית בניין העיר שחלה על המקום. הביקורת העלתה, כי במיקרים האמורים המשיכו בהליך הרישוי על-אף החריגות, וכי ב- 20 מהמיקרים אף ניתן רישיון-עסק, בניגוד להוראות החוק.

העירייה הסבירה, כי במיקרים שבהם לא ננקטו הליכים משפטיים נגד מבצעי חריגות הבנייה נהגה רשות הרישוי לאשר את המשך הטיפול להוצאת רישיון-עסק, ואילו במיקרים שבהם ננקטו הליכים משפטיים או שייעוד העסק לא תאם תוכנית בניין עיר, הפסיקה רשות הרישוי את הטיפול בהוצאת רישיון-העסק. אולם בביקורת הועלה, כי בחמישה מיקרים, מבין 27 המיקרים האמורים, שבהם ננקטו הליכים משפטיים ובשני מיקרים שבהם לא תאם העסק המבוקש את יעוד המקום על-פי תוכנית בניין עיר שחלה עליו, אישרה רשות הרישוי להמשיך בהליך רישוי העסק, בניגוד לטענת העירייה שהובאה לעיל. דרך פעולתה המתוארת של העירייה הייתה בניגוד להוראות החוק.

בביקורת נבדקו הבקשות לרישיון-עסק, שהוגשו בשנים 1993-1995, ונדחו על-ידי רשות הרישוי שמיספרן הסתכם ב- 94. הועלה, כי ב-63% מהמיקרים נדחו הבקשות בשל החריגות בתחום התיכנון והבנייה. חרף הסירוב, המשיכו מרבית העסקים לפעול בלא שהעירייה נקטה נגדם צעדים. ממצאים אלו מצביעים על כך, שקיימת בעיה חמורה של ניהול עסקים בלי רישיון-עסק, במיבנים שהוקמו שלא בהתאם לחוק, או כאשר ייעוד המקום אינו מתאים לניהול אותו עסק.

(2) קיום הדינים הנוגעים לשירותי כבאות

כאמור, נקבע בחוק, כי אחת ממטרות רישוי העסקים היא להבטיח את קיום הדינים הנוגעים לשירותי הכבאות. על-פי חוק שירותי הכבאות, התשי"ט-1959 (להלן - חוק הכבאות), תפקידה של רשות הכבאות הוא להבטיח, לקיים ולתאם את כל הסידורים הדרושים למניעת דליקות וכיבויין.

העירייה לא נהגה להעביר את הבקשות לרישיון-עסק לקבלת הערותיה של רשות הכבאות, והיא לא נהגה לדרוש ממבקשי רישיון-עסק להמציא לה אישור מאת רשות הכבאות, כי הובטחו בעסק סידורי כבאות והותקנו כל האמצעים והציוד הדרושים על-פי הדינים הנוגעים לשירותי הכבאות, לשביעות רצונה של רשות הכבאות. הפניות לרשות הכבאות בנוגע למתן רישיון-עסק נעשו בדרך כלל ביוזמת המשטרה, או ביוזמת בעלי העסקים עצמם; העירייה מצידה לא דרשה

לקבל את הדוחות והאישורים של רשות הכבאות במיקרים אלה. רשות הרישוי לא קבעה ברישיונות-העסק תנאים, שיחייבו את בעל העסק לקבל את אישור רשות הכבאות לכך, שבעסק הוסדרו כל סידורי הכבאות הדרושים להנחת דעתה, כפי שהחוק איפשר לה.

ביוני 1995 פנתה התובעת העירונית למחלקת רישוי עסקים ודרשה: להעביר כל בקשה חדשה "לאישור שירותי כבאות האש במיסגרת הליך רישוי עסק". לגבי בקשות ישנות הנמצאות בהליך סופי של רישוי ולגבי רישיונות מוכנים שטרם נלקחו, יש להוסיף לכל רישיון תנאי מיוחד בנוסח הבא: "בכל עת יהיו האמצעים למניעת דליקות בעסק תקינים על-פי דרישות שירותי כבאות אש (מכבי אש) בתיאום ישיר עימם. תנאי זה גם יש להוסיף לרישיונות לעסקים שעברו את טיפול המשטרה - המשטרה דרשה ותמשיך לדרוש אישור שירותי הכבאות לגבי בקשות ישנות עד לסיומן".

בבדיקה שנערכה על-ידי עובדי משרד מבקר המדינה, ביולי 1996, הועלה, כי הנחיות האמורות של התובעת העירונית לא בוצעו. בבדיקת המעקב נמצא, כי הנחיות התובעת העירונית בדבר העברת בקשות **חדשות** לרישיונות-עסק לרשות הכבאות אכן מבוצעות, אך הנחיות התובעת העירונית לגבי בקשות **ישנות** לא בוצעו.

היערכות למניעת דליקות היא חיונית, ויש בה כדי למנוע או לצמצם אבידות בנפש ונזקים לרכוש. הדרך הטובה והיעילה להבטיח שהעסק יהיה מוגן מדליקות, ושהותקנו בו כל האמצעים והציוד הדרוש למניעת דליקות ולכיבוי, היא להפנות את בעל העסק לרשות הכבאות - שהיא הרשות המקצועית המופקדת על-פי חוק הכבאות להבטיח, לקיים ולתאם את כל הסידורים הדרושים למניעת דליקות וכיבוי - כדי שזו תקבע את תנאיה. על רשות הרישוי להבטיח, שתנאי רשות הכבאות יקוימו עוד לפני מתן רישיון-העסק ובמהלך קיומו, וזאת על-ידי קביעת תנאים ברישיון-העסק שיחייבו את בעל העסק לפעול בהתאם להם ולהנחיות של רשות הכבאות.

ג. חידוש רישיונות-עסק

בעניין חידוש רישיונות-עסק קובעות התקנות, כי "רשאית רשות הרישוי, אם שוכנעה, על-ידי הצהרה מאת מי שבידו רישיון תקופתי לעסק, כי לא חלו שינויים בבעלות העסק, במהותו או במיבנהו לעומת המאושר כדין, לחדש רישיון אף בלא בקשה".

לפי הנחיות המחלקה המשפטית של העירייה, על מחלקת רישוי עסקים לבדוק בתיקה, שמא יש שם מידע המהווה שיקול שלא לחדש רישיון-עסק, וכן להעביר לבדיקת אגף ההנדסה והלישכה המשפטית את רשימת העסקים אשר לגביהם הוגשו בקשות לחידוש רישיונם.

משרד מבקר המדינה ערך בדיקה של 100 בקשות לחידוש רישיונות-עסק שהוגשו לעירייה בראשית 1996. הועלה, כי לא נתקיימו לגבי אף אחת מהן ההנחיות האמורות של המחלקה המשפטית.

ד. רישוי מיפעלים באזורי תעשייה בנתניה

בבדיקת רישוי מיפעלים בשני אזורי התעשייה של נתניה (קרית אליעזר וקרית נורדאו) הועלה, כי במחלקת רישוי עסקים לא היה מידע מרוכז על מצב רישוי מיפעלי התעשייה באזורים אלה.

בבדיקת רישויים של 27 עסקים מהגדולים והוותיקים באזורי התעשייה האמורים, שעסקו בתחומי מזון, תרופות, קוסמטיקה, מתכת, חומרי בנייה וכימיקלים, הועלה, כי 16 מהעסקים פעלו שנים רבות בלא רישיון-עסק, כדרוש, והעירייה לא אכפה עליהם את הוראות החוק (דוגמאות ראה להלן). מבין 11 העסקים שהיה להם רישיון-עסק, קיבלו ארבעה את הרישיון חרף חריגות בנייה בתחום המיפעל וחמישה מיפעלים אחרים - חרף בעיות כבדות בתחום זיהום הסביבה.

פיקוח על עסקים

מתפקידי הפיקוח על העסקים לוודא, שעסקים יופעלו רק אם יש להם רישיון-עסק ורק אם עמדו בתנאי הרשויות המאשרות. עם מתן הרישיון מתפקידם של הפקחים לבקר בעסקים בתדירות סבירה, לפקח על מילוי תנאי הרישיון על-ידי בעלי העסקים, להתריע על ליקויים שהועלו בבדיקה ולעקוב אחר תיקונם, ובמיקרים של עבירות להגיש דוח לצורך הכנת כתב אישום.

בפיקוח על העסקים בעירייה עסקו ארבעה גורמים, לפי מטרות הרישוי: היחידה לפיקוח תברואי - פיקחה על העסקים שמטרת רישויים הבטחת בריאות הציבור לרבות תנאי תברואה נאותים; הרופא הווטרינרי - פיקח על העסקים שמטרת רישויים מניעת סכנות הנגרמות על-ידי מחלות בעלי חיים; המחלקה לאיכות הסביבה - פיקחה על העסקים שמטרת רישויים הבטחת איכות נאותה של הסביבה ומניעת מיפגעים ומיטרדים; רשות הכבאות - פיקחה על סידורים בעסקים למניעת דליקות.

בבדיקת פעולותיהן של היחידה לפיקוח תברואי, המחלקה לאיכות הסביבה ורשות הכבאות הועלו הממצאים הבאים:

א. תיפקוד היחידה לפיקוח תברואי

בפיקוח על העסקים מטעם היחידה לפיקוח תברואי עסקו ארבעה פקחים (להלן - תברואנים). העיר חולקה לארבעה אזורים פיקוח ולכל אחד מהתברואנים הוקצה איזור פיקוח.

הביקורת העלתה, כי ביחידת הפיקוח התברואי לא הייתה רשימה מרוכזת של עסקים טעוני פיקוח תברואי בעיר, ולא של העסקים שבפיקוח תברואי בכל איזור ואיזור.

בעיקבות בקשת עובדי משרד מבקר המדינה, בתחילת 1996, הכינו התברואנים רשימות של העסקים בתחומו של כל איזור. צוות הביקורת ריכז וסיכם את הנתונים שברשימות אלה. עלה מהן, כי בטיפול התברואנים היו כ- 1,050 עסקים, מהם היה רישיון-עסק רק ל- 723 ; כ-30% מהעסקים פעלו, אפוא, ללא רישיון-עסק, כדרוש. האחוז הגבוה של עסקים בלא רישיון-עסק מהווה לכאורה ראייה חזקה כשלעצמה לפיקוח לקוי שאינו ממלא את תפקידו כראוי.

פיקוח תברואי תקין דורש הכנת תוכנית, הקובעת מחזוריות סבירה של ביקורים בעסקים וכן דיווח סדיר של התברואנים על הבדיקות שערכו.

הביקורת העלתה, כי לא הייתה ביחידת הפיקוח התברואי תוכנית עבודה מסודרת לביקורים בעסקים, ולא הייתה תוכנית כזאת לכל תברואן לגבי איזורו. הערייה הסבירה, כי קיימו ישיבות שבועיות של התברואנים אצל מנהל היחידה, ובהן נקבעה בעל-פה תוכנית עבודה שבועית. הסבר זה מופרך הוא, שכן מובן מאליו, כי הישיבות השבועיות אינן תחליף לתוכנית עבודה קבועה ומסודרת, וכי תוכניות עבודה יש לערוך בכתב. בשיטת העבודה הנטענת יש, לדעת משרד מבקר המדינה, כדי להדאיג.

התברואנים מילאו טופס ביקורת תברואית לגבי כל עסק שבו נערכה בדיקה. בטופס נרשמו פרטי הבדיקה וממצאיה. הביקורת העלתה, כי במילוי הדוחות על-ידי התברואנים לא הייתה אחידות וכי כל תברואן ערך את הדוח כהבנתו. דוחות התברואנים תויקו בקלסרים בסדר כרונולוגי. שיטת תיוק זו היקשתה על איתור החומר הנוגע לכל עסק, שעה שביקשו לערוך מעקב אחרי הטיפול בליקויים שנמצאו בו. לפי הסברי התברואנים לא הסתמך המעקב אחר הטיפול בליקויים שנתגלו בבדיקות הקודמות על דוחות כתובים קודמים, אלא על זיכרוןם של התברואנים, או על המלצות תברואני משרד הבריאות. לדעת משרד מבקר המדינה מחייב מעקב ראוי לשמו הנהגת הסדרים המאפשרים מעקב שיטתי, סדיר ואפקטיבי אחרי העסקים, במיוחד אחר עסקים שבהם הועלו ליקויים. כאמור, הסדרים כאלה לא הונהגו.

בתקופה מאי-דצמבר 1995 סורבו 94 בקשות לרישיון-עסק שהוגשו בשנים 1993-1995. הביקורת העלתה, כי לגבי 46 מהעסקים האמורים (49%), לא היה ביחידה לפיקוח תברואי מידע אם חרף הסירוב הם ממשיכים לפעול. העדר מידע,

כזה מצביע על מעקב לקוי. בסיור שערכו עובדי משרד מבקר המדינה בעשרה מהעסקים האמורים הועלה, כי שישה מהם פעלו, חרף העובדה שבקשתם לרישיון- עסק נדחתה.

ב. פיקוח המחלקה לאיכות הסביבה

בשנת 1990 הקימה עיריית נתניה את המחלקה לאיכות הסביבה הפועלת במיסגרת האגף לאיכות הסביבה והתברואה. המחלקה הוקמה בשיתוף המשרד לאיכות הסביבה, המממן את מחצית הוצאות הפעלתה. המחלקה הוקמה במטרה לטפל בנושאים הקשורים לאיכות הסביבה בתחום העירייה. בפיקוח על העסקים שהיו בטיפול של מחלקה זו עסקו שלושה מעובדי המחלקה.

להלן הממצאים שהועלו בבדיקת הנושאים השונים הקשורים לאיכות הסביבה:

(1) איתור מזהמים

בעירייה פועלים מיפעלים רבים וכן מוסדות רפואיים. במהלך פעילותם נוצרים מזהמים שונים הגורמים למיפגעים ולמיטרדים. מניעתם של אלה הינה, כאמור, אחת ממטרות רישוי העסקים. כדי למנוע מיפגעים ומיטרדים, יש לאתרם ולזהותם. בחוק-עזר לנתניה (הגנת איכות הסביבה - הגשת דין וחשבון), התשמ"ד- 1984 נקבע, כי בעל מיפעל יגיש לעירייה, אחת לשנה, דין וחשבון בדבר הפעלתו של המיפעל, המזהמים שבו ופליטת המזהמים ממנו, כשהוא ערוך לפי טופס המפורט בתוספת לחוק-העזר. לפי ההגדרה בחוק-העזר "מיפעל" הוא - "כל מקום שבו מיוצרים, מאחסנים או מעבדים טובין, עושים מלאכה או מספקים טובין או שירות, לרבות כל עסק", ו"מזהם" הוא - "כל חומר הנפלט או המסולק מהמיפעל, העלול לשנות את איכות האוויר או המים, לרבות מי-תהום, או העלול להיות מטרד או מפגע לציבור ולסביבה או להפריע לפעולה תקינה של מיתקנים לסילוק פסולת או לטיהור שפכים או העלול לגרום לרעש, או העלול לפגוע בנוף, בחי, בצומח או במערכת הביוב". הקפדה על ביצוען של הוראות חוק-העזר הייתה מאפשרת לעירייה להקים מאגר מידע מפורט של המיפעלים המזהמים וסוגי הזיהום, וכן לעקוב ולעשות באופן שיטתי למניעת הזיהומים.

הביקורת העלתה, כי העירייה לא עמדה על ביצוע הוראות חוק-העזר: רוב המיפעלים לא הגישו כלל את הדוח האמור, והעירייה לא אכפה עליהם את הגשתו. בבדיקת המעקב נמצא, כי בעיקבות דרישות המחלקה לאיכות הסביבה, הגישו בשנת 1996 רוב המיפעלים המוגדרים על-ידיה "מיפעלים מסוכנים" (ראה להלן) דוחות כאמור. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי עליה לדרוש הגשת הדוח לא רק ממיפעלים מסוכנים אלא מכל מיפעל שקיים חשש שהוא מזהם.

(2) פיקוח בנושא חומרים מסוכנים¹³

פקודת העיריות [נוסח חדש] מונה, בין שאר חובות העירייה, את חובתה בעניין מלאכות מסוכנות לסווג ולהסדיר "כל מלאכה או עסק העלולים להזיק לבריאות הציבור או להיות מקור סכנה לציבור, או שמבחינה אחרת של טובת הציבור ראוי הוא להסדירם". על מיפעלים מסוכנים הטיל המחוקק הסדרים מיוחדים (ראה להלן), כגון: סידרי איחסון ושילוט מיוחדים, נוהלי חירום, היתר רעלים וסידרי דיווח. לסיווגם של המיפעלים המסוכנים יש חשיבות מיוחדת, שכן דבר זה מאפשר את ייחוד הטיפול בהם, כגון: על-ידי סימון מיוחד או על-ידי תיוק מיוחד. הביקורת העלתה, כי העירייה לא סיווגה את העסקים, כנדרש בפקודת העיריות.

בתקנות רישוי עסקים (מיפעלים מסוכנים), התשנ"ג-1993 (להלן - תקנות מיפעלים מסוכנים) הוגדרו "חומרים מסוכנים" לפי סוג וכמות. עוד נקבע בתקנות אלו, כי מיפעלים מסוכנים הם מיפעלים, בהם מאחסנים, מוכרים, מעבדים או מייצרים חומרים מסוכנים או פסולת של חומרים שכאלה, או שחומרים מסוכנים נוצרים בתהליך העיבוד או הייצור של המיפעלים (להלן - מיפעלים מסוכנים). בעלי מיפעלים מסוכנים חוייבו על-פי תקנות מיפעלים מסוכנים להגיש לרשות הרישוי, אחת לשנה, דוח על החומרים המסוכנים שברשותם וכן נושאי בטיחות הנוגעים להם. עוד חוייבו בעלי מיפעלים מסוכנים לנהל "תיק מיפעל", ובו מידע, בין היתר, על החומרים המסוכנים שבתחום המיפעל, שיטות הטיפול בהם, אמצעים במערכת הייצור למיגון מפני תקלות ותקריות, אמצעי בטיחות בתוך המיפעל לרבות אמצעי התראה, ניטרול, כיבוי אש ועוד. נקבע, כי העתק תיק המיפעל יימסר לרשות הרישוי ויעודכן מזמן לזמן. משרד הפנים הכין, ביוני 1994, דגם אחיד של "תיק מיפעל". בחוזר מנכ"ל משרד הפנים, מאוגוסט 1994, נדרשו מנהלי היחידות לרישוי עסקים, ברשויות מקומיות שבתחומן יש מיפעלים מסוכנים, לפנות למרכז לרישוי עסקים במשרד הפנים כדי לקבל עותק מהתיק האמור.

בחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג-1993 (להלן - חוק חומרים מסוכנים) הוגדרו כחומרים מסוכנים רעלים או כימיקלים מזיקים, שפורטו שם, בתוספת הראשונה והשנייה. בחוק חומרים מסוכנים נקבעה חובת רישוי לפי חוק רישוי עסקים, למכירת חומרים מסוכנים; כמו-כן הוטלה על העוסק ברעלים חובה לקבל היתר רעלים מאת מי שמונה לכך על-ידי השר לאיכות הסביבה. בתקנות החומרים המסוכנים (סיווג ופטור), התשנ"ו-1996, סווגו הרעלים ונקבעו הריכוזים והכמויות שלגביהם חלות הוראות החוק.

¹³ בעניין היבטים בתחום הפיקוח על חומרים מסוכנים - ראה דוח שנתי 45 של מבקר המדינה, עמ' 55.

על-פי נתוני המחלקה לאיכות הסביבה, היא איתרה 35 מיפעלים מסוכנים. הביקורת העלתה, כי ל-11 מהם לא היה היתר רעלים כנדרש בחוק חומרים מסוכנים. עוד העלתה הביקורת, כי ל-29 מהם לא היה "תיק מיפעל" בעירייה והם לא הגישו דוח על החומרים המסוכנים שבתחומם כדרוש על-פי תקנות מיפעלים מסוכנים. בבדיקת המעקב נמצא, כי בעיקבות פעולות המחלקה לאיכות הסביבה ניתן היתר רעלים לחמישה מבין 11 המיפעלים שפעלו ללא היתר רעלים. על-פי נתוני המחלקה ששת המיפעלים האחרים, שלא היה להם היתר רעלים, הועברו מתחום העירייה. עוד נמצא בבדיקת המעקב, כי רק שני מיפעלים טרם הגישו תיק מיפעל לעירייה.

בתחום העירייה פועלים עסקים שלגביהם קיים חשש שהם משתמשים בחומרים מסוכנים, לדוגמא: מלטשות יהלומים ומכבסות לניקוי יבש. המחלקה לאיכות הסביבה לא ברה את מהות תהליכי העבודה בעסקים האמורים, כדי לאתר באילו מהם נעשה שימוש בחומרים מסוכנים המחייבים קבלת היתר רעלים, הגשת דוחות שנתיים והכנת תיק מיפעל.

בבדיקת המעקב נמצא, כי בעיקבות הערות הביקורת, פנתה המחלקה לאיכות הסביבה למכבסות לניקוי יבש המשתמשות בחומר המסוכן פרכלוראטילן לניקוי יבש והינחתה אותן להגיש בקשה להיתר רעלים ולגבי הצורך בטיפול ובאחסנה של חומר זה.

(3) פיקוח בנושא שפכי תעשיות

באיזור התעשייה הצפוני (קרית אליעזר) ממוקמים מיפעלי תעשייה שונים, ביניהם: מיפעלים ליצור מצברים; מיפעלים לייצור חומרי גלם לתעשיית תרופות; מיפעלים בהם מבצעים צביעה והלבנה של בדים; מיפעלים לעיבוד דגים, עופות ובשר; בית-המטבחיים העירוני. באיזור התעשייה הדרומי (קרית נורדאו) ממוקמים, בין השאר, מיפעלי תעשייה המייצרים בירה, משקאות קלים, סוגי מזון שונים, נייר, צבעים ומוצרי קוסמטיקה. במהלך פעולתם של מיפעלים אלו נוצרים שפכים מזהמים.

מועצת עיריית נתניה אימצה, בפברואר 1994, את חוק-העזר לדוגמא לרשויות מקומיות (הזרמת שפכי תעשייה למערכת ביוב), התשמ"ב-1981 (להלן - חוק-העזר לשפכי תעשייה). המחלקה לאיכות הסביבה הינחתה את המיפעלים שבפיקוחה לפעול על-פי חוק-העזר לשפכי תעשייה, וזאת במסגרת תנאים מיוחדים להפעלתם. בעיקבות זאת, החלו מיפעלי המזון והמיפעלים הכימיים בהתקנת מיתקנים לקדם טיפול בשפכים. בבדיקה נמצא, כי המיתקנים לקדם טיפול בשפכים נמצאו במרבית המיפעלים בהליכי הרצה, כשבמסגרתם נבדקה איכות השפכים.

כפי שעולה מדוח המחלקה לאיכות הסביבה, מדצמבר 1995, הקמת המיתקנים לטיהור שפכי המיפעלים עדיין לא פתרה את כל הבעיות, ובשפכי המיפעלים השונים נתגלו, בחריגה מהוראות חוק-העזר לשפכי תעשייה, חומרים כגון:

עופרת, סולפטים, סולבנטים, כלורידים, שמנים, שומנים, מוצקים וחומרים רעילים שונים. במערכות הניקוז והביוב של העירייה אף התגלו שפכים בלתי מזוהים, שמקורם לא היה ידוע. בעניין הזרמת שפכים מרוכזים של שני מיפעלים לבורות ספיגה באס"פ ראה לעיל בפרק "פינוי אשפה".

מנתוני המחלקה לאיכות הסביבה, מדצמבר 1997, עולה, כי במרבית המיפעלים בהם הותקנו מיתקנים לקדם טיפול בשפכים הסתיימו הליכי ההרצה והמיפעלים חוברו למערכת הביוב העירונית. עוד עלה מנתוני המחלקה לאיכות הסביבה, כי היא עקבה אחרי תוצאות בדיקות תקופתיות של איכות השפכים במיפעלים האמורים והעירה להם כאשר תוצאות הבדיקות הצביעו על חריגות מהוראות חוק- העזר לשפכי תעשייה.

(4) פיקוח בנושא זיהום אוויר

בדוח המחלקה לאיכות הסביבה, מדצמבר 1995, ניסקרו 16 מיפעלי תעשייה, שנתגלו בהם מזהמי אוויר חמורים, כמו גזים רעילים וחלקיקי אבק; בעליהם נדרשו לבצע סידורים מתאימים לסילוק המיפגעים. הביקורת העלתה, כי ב-11, מבין 16 המיפעלים שניסקרו, הדרישות האמורות לא מולאו, והעירייה לא פעלה כדי לאכוף על המיפעלים לסלק את המיפגעים. בבדיקת המעקב נמצא, כי מבין 11 המיפעלים רק באחד בוצעו הסידורים שנדרשו לסילוק המיפגעים, ושני מיפעלים הועברו מתחום העירייה.

(5) דוגמאות למיפעלים שפעלו ללא רישיון-עסק וזיהמו את הסביבה

להלן שתי דוגמאות של מיפעלי תעשייה, שפעלו ללא רישיון-עסק, וזיהמו את הסביבה:

מיפעל חומרי גלם לתעשיית התרופות

(א) בהתאם לתקנות רישוי עסקים, עם העברת הבעלות או השליטה בעסק, טעון העסק רישיון חדש. הבעלות על מיפעל גדול ליצור חומרי גלם וכימיקלים לתעשיית התרופות הממוקם באחד מאזורי התעשייה של נתניה שונתה בשנות ה-80, ולכן טעון היה העסק רישיון-עסק חדש. העירייה לא דרשה מהמיפעל הגשת בקשה לרישיון-עסק, כדרוש, כתנאי להמשך הפעלתו. רק בראשית שנת 1997 הוגש כתב אישום נגד המיפעל על ניהול עסק ללא רישיון-עסק. בנובמבר 1997 המיפעל הורשע על-פי הודאתו, ובמארס 1998, ניתן גזר-דין, לפיו הוצא צו סגירה לגבי העסק נשוא כתב-האישום, אולם ביצועו נדחה למשך 18 חודשים; עוד נידון המיפעל לתשלום קנס בסכום של 14,500 ש"ח.

(ב) המיפעל הזורים שפכים מרוכזים - רובם סולוונטיים ממיסים אורגניים ותמלחות ריענון - לבורות ספיגה באס"פ העירוני, וזאת בהסכמה העירייה. הביקורת העלתה, כי העירייה לא בדקה את ההשפעה של הזרמת השפכים כאמור על הסביבה. ב- 1995 הוקם במיפעל "מיתקן קדם-טיפול בשפכים".

העירייה הודיעה למשרד מבקר המדינה, ביוני 1997, כי "שפכי המיפעל נבדקו לבדיקת הרצת מיתקן קדם-טיפול לפני שניתן יהיה לחברו למערכת הביוב העירונית. מאחר שהמימצאים הצביעו על חריגות מהתקן המותר, היחידה הסביבתית הודיעה למיפעל, כי לא יינתן אישור לחיבור המתקן למערכת הביוב". לפיכך המשיך המיפעל להזרים שפכים לאס"פ. עוד הודיעה העירייה למשרד מבקר המדינה, ביוני 1997, כי "שפכי המיפעל מפונים החל מיוני 1996 למיפעל לטיפול בשפכים כאלה ברמת חובב".

(ג) בשנים 1993 ו- 1996 היו במיפעל אירועי דליפת גז כלור. בדצמבר 1997 הודיעה העירייה למשרד מבקר המדינה, כי המיפעל הפסיק להשתמש בכלור בתהליך הייצור. המיפעל הודיע למשרד מבקר המדינה, במארס 1998, כי מיד לאחר האירוע ב- 1996 הופסק ייצור המוצר שלייצורו ניזקקו לכלור.

בית-המטבחיים העירוני

על-פי החוק, עסק טעון רישוי גם כאשר הרשות המקומית עצמה עוסקת בו, ומי שמוסמך לתת אישור מוקדם יקבע לעסק תנאים מיוחדים כאילו לא היה העוסק רשות מקומית, והרשות המקומית חייבת לקיים תנאים אלה.

בית-המטבחיים, שהוא בבעלות העירייה, היה טעון אפוא רישוי. בית-המטבחיים לא קיבל אישור מוקדם מטעם משרד הבריאות ומטעם המשרד לאיכות הסביבה ולא נערכו בו בדיקות על-ידי מחלקת ההנדסה ורשות הכבאות.

ממיסמכי האגף לאיכות הסביבה והתברואה בעירייה עולה, כי הפעלת בית-המטבחיים גרמה למיטרדים סביבתיים חריפים מריחות ושפכים. העירייה הודיעה למשרד מבקר המדינה ביוני ובדצמבר 1997, כי איכות השפכים שופרה עקב שיפור בתחזוקת המיתקן לקדם טיפול בשפכים והפרדה בין סוגי הפסולת. טרם ניתנו לבית-המטבחיים אישורים מוקדמים מטעם משרד הבריאות והמשרד לאיכות הסביבה. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי יש לראות בחומרה את העובדה שהעירייה שהיא הבעלים של בית-המטבחיים, לא קיימה את חובותיה על-פי החוק שעל ביצועו היא מופקדת.

ג. פיקוח רשות הכבאות

בתקנות שירותי הכבאות (ציוד כיבוי), התשנ"ה- 1964 (להלן - תקנות הכבאות) נקבע, כי על רשות הכבאות לערוך מזמן לזמן ביקורת, כדי לבדוק אם נעשו סידורי כבאות נאותים, ואם ציוד הכיבוי מספיק ומתאים לדרישות רשות

הכבאות. התברר לרשות הכבאות, כי סידורי הכבאות בנכס שנבדק אינם מספיקים, או שהציוד לכיבוי דליקות אינו מספיק או שאינו מתאים למיפרט המופיע בתוספת תקנות הכבאות - עליה להודיע על כך לרשות המקומית שבה נמצא הנכס וכן למשטרה.

בבדיקה של עובדי משרד מבקר המדינה ברשות הכבאות, ביולי 1996, לגבי 35 מיפעלי תעשייה, בתי-מלון ומוסדות בריאות, נמצא, כי רשות הכבאות ערכה בדיקות תקופתיות בעסקים האמורים ובדיקות חוזרות, כדי לעקוב ולוודא אם הליקויים תוקנו. כאשר תוקנו מרבית הליקויים שצויינו בבדיקתה ושולמה אגרה נתנה רשות הכבאות לעסקים תעודות "בדיקה למניעת דליקות" (להלן - תעודות). בפועל, ניתנו תעודות כאלה בעיקר לקראת הוצאת רישיון-עסק, אך רק מיפעלים מעטים קיבלו אותן.

מעיון בדוחות הבדיקות שערכה רשות הכבאות, ובתעודות שהיא נתנה בשנים האחרונות עולה, כי רשות הכבאות לא נקטה צעדים נגד עסקים שלא מילאו אחר דרישותיה ולא קיבלו תעודות. עוד נמצא, כי על-גבי התעודות למניעת דליקות לא צוינו הליקויים שנתרו לתיקון לאחר מתן התעודה. רשות הכבאות לא הודיעה לעירייה על עסקים שסידורי הכבאות בהם אינם מספיקים, כדרוש על-פי תקנות הכבאות. העירייה מצידה לא ביקשה מרשות הכבאות שתמציא לה את ממצאי בדיקותיה בעסקים, כדי לאכוף על העסקים סידורי כבאות נאותים.

נבדק הטיפול של העירייה ושל רשות הכבאות ב-16 מיפעלים שלא קבלו תעודות בשלוש השנים האחרונות. נמצא, כי דרישות רשות הכבאות לא מולאו בשמונה מהמיפעלים, והליקויים נמצאו בכל בדיקה. העירייה מצידה לא דרשה לדעת את תוצאות הבדיקות של הרשות, וממילא לא השתמשה בסמכויות שהוקנו לה בחוק בתור רשות הרישוי, כדי לאכוף על המיפעלים את תיקון הליקויים.

משרד מבקר המדינה הצביע בפני העירייה ובפני רשות הכבאות על הצורך בשיתוף פעולה ביניהן, כדי לאכוף על העסקים את קיום תנאי רשות הכבאות.

משרד מבקר המדינה בדק, בשנת 1996, בעיריית נתניה את נושא רישוי העסקים והפיקוח עליהם. הבדיקה העלתה ממצאים חמורים:

- כ-30% מהעסקים שהיו בטיפול העירייה פעלו ללא רישיון-עסק.

- הליכי רישוי העסקים נמשכו זמן רב.

- בקשות לרישיון-עסק טופלו ואף ניתנו רישיונות-עסק, על-אף שהמיבנים בהם נוהלו העסקים ניבנו תוך חריגות בנייה או שייעוד העסקים לא תאם תוכניות בניין עיר.

- העירייה לא הקפידה שבעסקים לגביהם מבקשים רישיון-עסק תיערך בדיקה של רשות הכבאות בנושא קיום סידורי כבאות והתקנת כל האמצעים והציוד הדרושים למניעת דליקות וכיבויין, ולא התנתה בכך את רישיון-העסק.

- בשפכי תעשייה של מיפעלים שבאזורי התעשייה נתגלו ריכוזים חורגים של מזהמים. עוד נתגלו באזורי התעשייה מזהמי אוויר חמורים. העירייה לא נקטה צעדים אפקטיביים נגד המיפעלים בגין אי-סילוק המיפגעים האמורים.

משרד מבקר המדינה הצביע בפני העירייה, על הצורך שתבחן את המיבנה האירגוני וההיררכי של יחידותיה העוסקות בנושא רישוי עסקים, פיקוח עליהם ושמירת איכות הסביבה, וזאת כנגזר מתוכנית שתתווה את מטלות היחידות ותקבע חלוקת תפקידים וסמכויות.

על יחידות העירייה העוסקות בנושאי רישוי עסקים, הפיקוח עליהם ושמירת איכות הסביבה לקיים קשר שוטף וענייני בין לבין עצמן וכן בין לבין הגופים שמחוץ לעירייה המטפלים בנושאים אלו.

על העירייה להכשיר את עובדיה לעבודה בסביבה ממוחשבת.

על העירייה לעשות לרישוי העסקים שבתחומה ולקיצור הזמן הדרוש לקבלת רישיון-עסק.

חלק חיוני מפעולות הפיקוח על העסקים הם המעקב אחרי מילוי תנאי רישיון- העסק ואכיפת הוראות החוק על עסקים הפועלים ללא רישיון או מפריס את תנאי הרישיון שניתן להם. על העירייה לעשות להכנת תוכניות עבודה מסודרות לפיקוח על העסקים, שתבטחנה איתור העסקים טעוני רישוי וביקור בעסקים בתדירות סבירה. על העירייה לאכוף ללא השהיות ובאפקטיביות את קיום הוראות החוק על העסקים הפועלים ללא רישיון-עסק או על העסקים שנתגלו בהם ליקויים.